

GASTROİNTESTİNAL SİSTEM DEĞERLENDİRİLMESİ VE KLİNİK KARAR VERME

Doç. Dr. Dilek Aygin, Yard. Doç. Dr. Havva Sert

GİRİŞ

Gastrointestinal sistem ağızdan başlayıp anüse kadar uzanan ve vücudun yaşamsal faaliyetlerinin sürdürülmesinde önemli görevleri olan bir sistemdir. Klinikte iştahta değişiklik (kilo alma/verme), disfaji, besin intoleransı, bulantı/kusma, bağırsak alışkanlıklarında değişiklik (konstipasyon, diyare), abdominal ağrı, şişkinlik, dispepsi (hazımsızlık), yanma ve sarılık gibi gastrointestinal semptomlarla sık karşılaşmakta olup bu semptomların varlığı altta yatan birçok hastalığın göstergesidir. Bu semptomlar hastaların yaşam kaliteleri olumsuz yönde etkilenmesine, komplikasyon gelişmesine ve mortaliteye yol açabilmektedir. Hemşire olarak gastrointestinal sistemin, anamnez alma ve fizik muayene gibi yöntemlerle ayrıntılı ve dikkatli bir şekilde değerlendirilmesi; semptomların erken belirlenmesinde, kontrol altına alınmasında, eşlik eden sorunların en aza indirgenmesinde ve kaliteli bakımın sürdürülmesinde önemlidir. Bu bölümde gastrointestinal sistem anatomisi ve fizyolojisi, anamnez alma, fizik muayene, gastrointestinal semptomlar ve değerlendirilmesine yer verilmiştir.

GASTROİNTESTİNAL SİSTEM ANATOMİ VE FİZYOLOJİSİ

Besinlerin alımı, parçalanması, sindirimi, emilimi, sıvı elektrolit dengesinin sağlanması, sindirilmiş besin atıklarının boşaltım yoluyla uzaklaştırılması gibi görevleri olan gastrointestinal sistem; ağızdan anüse kadar uzanan bir kanal (özofagus, mide, ince/kalın bağırsaklar, rektum, anüs) ve sindirimde önemli işlevleri olan organlardan (karaciğer, safra kesesi, pankreas) oluşur.

KAYNAKLAR

1. Ertuğrul L (2007) Fizyoloji, Nobel Tıp Kitapevi İstanbul, s.45-52.
2. Nowicki L, Williams L, Bradford J (2015). Gastrointestinal, Hepatobiliary, and Pancreatic Systems Function, Assessment, and Therapeutic Measures. L.S. Williams, P.D. Hopper (Eds), Understanding Medical Surgical Nursing (Fifth edition) içinde (p.277-293), Chapter 32, Philadelphia: F.A. Davis Company. p.687-709.
3. Jarvis C (2016) Physical Examination and Health Assessment. 7th Edition, St. Louis, Elsevier, p.185-192, 537-575.
4. Özgünen T (Çev) (2014) Vander İnsan Fizyolojisi Vücut Fonksiyon Mekanizmaları. Widmaier EP, Raff H, Strang KT Vander's Human Physiology: The Mechanisms of Body Function, Ankara, Güneş Tıp Kitapevleri, s.534-565.
5. Kaplow R, Hardin SR. (2007) Critical Care Nursing : Synergy For Optimal Outcomes içinde, Joyce King gastrointestinal anatomy, physiology and assessment. chapter 31 :411-419.
6. Smith GD, Watson R. (2005) Gastrointestinal Nursing, Blackwell Publishing Company, Oxford, p.11-134.
7. Çelik S, Yeşilbalkan ÖU (Çev Ed) (2015) Dahili ve Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği. Hogan M, Dentlinger NC, Ramdin V, Medical Surgical Nursing, Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, s.250-276.
8. Erdil F, Özhan-Elbaş N (1997) Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği. 2. Baskı, Ankara, 72 Tasarım Ofset, s.434-446.
9. Süzen LB (2008) İnsan Anatomisi ve Fizyolojisine Giriş. Birol AŞ, İstanbul,2008.
10. RN.com's Assessment Series: Focused Gastrointestinal Assessment (2004) <https://lms.rn.com/getpdf.php/586.pdf>
11. Hunt R, Quigley E (2013) Coping with common GI symptoms in the community. World Gastroenterology Organisation Global Guidelines http://www.spg.pt/wp-content/uploads/2015/11/2013_FINAL_Common-GI-Symptoms-_long.pdf
12. Roger H (2015) Gastrointestinal History and Examination <http://patient.info/doctor/gastrointestinal-history-and-examination>
13. Remote Nursing Certified Practice (2014) Adult Decision Support Tools: Gastrointestinal – Genitourinary Assessment <https://www.crnbc.ca/Standards/CertifiedPractice/Documents/RemotePractice/782AdultGIGUAssessDST.pdf>
14. Smeltzer S. C, Bare BG (2003) Assessment of digestive and gastrointestinal function. In: *Brunner and Suddarth's Textbook of Medical-Surgical Nursing*, 10th ed., edited by L. S. Brunner and D. S. Suddarth, pp. 940-957 Lippincott Williams & Wilkins, Baltimore, MD.
15. Sevinç S (2007) Abdominal Değerlendirme, Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi, 4 (1): 10-20.
16. Uygun A (2009) Tıbbın Olmazsa Olmazı Fizik Muayeneyi İhmal mi Ediyoruz? Güncel Gastroenteroloji 13 (3):127-147.

17. Obesity. <http://www.who.int/topics/obesity/en/> (Erişim tarihi 10.06.2016).
18. Akbulut G, Özmen M, Besler T (2007) Obezite, Bilim ve Teknik Dergisi, (Suppl):2-15.
19. Aygün M. Obezite ve Yönetimi, İçinde: Kronik Hastalıklar ve Bakım, Durna Z (Ed), İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri, s.341-380.
20. Hipertansiyon, Obezite ve Lipid Metabolizması Hekim için Tanı ve Tedavi Rehberi (2009) Türkiye Endokrin ve Metabolizma Derneği <http://www.endokrin.org.tr/files/pdf/obezite.pdf> (Erişim tarihi: 16 Şubat 2016)
21. Peker İ, Çiloğlu F, Buruk Ş, Bulca Z (2000) Egzersiz Biyokimyası ve Obezite, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri Ltd. Şti., s.83-186.
22. Eker E, Şahin M (2002) Birinci basamakta obeziteye yaklaşım, Sürek Tıp Eğit Derg, 11(7):246-249.
23. Obesity and Owerweight (2015) World Health Organiation <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs311/en/> (Erişim tarihi: 10 Ağustos 2015)
24. Türkiye Sağlıklı Beslenme ve Hareketli Hayat Programı (2013-2017) T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu http://beslenme.gov.tr/content/files/home/turkiye_saglikli_beslenme_ve_hareketli_hayat_programi.pdf (Erişim tarihi: 1 Şubat 2016)
25. Eren İ, Erdi Ö. (2003). Obez hastalarda psikiyatrik bozuklukların sıklığı, Klinik Psikiyatri, 6: 152-157.
26. Obezite ve Neden Olduğu Hastalıklar (2007) Türk Eczacılar Birliği. http://www.e-kutuphane.teb.org.tr/pdf/tebhaberler/eylul_ekim07/9.pdf (Erişim tarihi: 10 Ekim 2015)
27. Obezite ve Kardiyovasküler Hastalıklar/Hipertansiyon (2008) T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. http://diyabet.gov.tr/content/files/yayinlar/kitaplar/obezite_bilgi_serisi/D6.pdf (Erişim tarihi: 14 Şubat 2016)
28. Altuğ Ş, Koçkar MC (2008) Disfaji, Yeni Tıp Dergisi, 25: 76-79.
29. Değerli Ü, Bozfakioğlu Y (1990) Cerrahi 2 "Gastrointestinal", İstanbul, Nobel Kitapevi.
30. McLatchie GR (1992). Oxford Handbook of Clinical Surgery. Oxford University Press, Oxford. P.20-33, 116-118.
31. Arıcan Ö, Hacımustafaölu OY (2002) Besin Alerjisi, Kartal Eğitim Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi, 13(2);142-146.
32. Aytar HT, Alsaffar AA. Yetiskinlerin besin intolerans testlerine yaklaşımının saptanması. Uluslararası Hakemli Akademik Spor Sağlık ve Tıp Bilimler Dergisi, 2012;3(2); 20-30.
33. Tüzer T (Çev). İ ve Cerrahi Hastalıkların Bakımında Klinik Rehber. Dirksen SR, Lewis SM, Heitkemper MM (Eds), Clinical Companion to Medical Surgical Nursing. Ankara: Damla Matbaacılık, Reklamcılık ve Yayıncılık tic. Ltd. Şti; 2007.
34. Aşcı H, Özer MK (2011) Bulantı ve kusma için tedavi önerileri. S.D.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 2(3):160-165.

35. Kasap E, Yüceyar H (2009) Bulantı-kusma ve yaklaşım, Güncel Gastroenteroloji, 13(3):148-152.
36. Buluş, M (2014) Bulantı Kusma, İçinde: Onkoloji Hemşireliği, Can, G (Ed.), 1. Baskı, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri, s 385-394.
37. Türel Ö, Değerli Ü, Erbil Y (1994) Dahili ve Cerrahi Kritik Sorunlar ve Çözümler, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri.
38. Göksoy E, Gökdoğan ÖC, Gökdoğan MR (Çev Ed) (1995). Klinik Semptomlar Bakım Teknikleri Takip Tedavi Klavuzu Hasta Bakımı. Yüce Yayınları, İstanbul. S 89-101.
39. Nausea and vomiting (2006) Fraser Health Hospice Palliative Care Program, Clinical Practice Committee, Symptom Guidelines. <https://www.fraserhealth.ca/media/14FHSymptomGuidelinesNausea.pdf>
40. Rhodes Index of Nausea, Vomiting and Retching. <http://www.helper.org/health-professionals/diagnosis-assessment/rhodes-index.php> (Erişim Tarihi: 18.05.2015)
41. Nursing diagnosis: Nausea. <http://www1.us.elsevierhealth.com/SIMON/Ulrich/Constructor/diagnoses.cfm?did=61> (Erişim Tarihi: 18.05.2015)
42. MASCC Antiemesis Tool (MAT)© 2011 MASCC, Multinational Association for Supportive Care in Cancer. <http://www.mascc.org/mat> (Erişim Tarihi: 18.05.2015)
43. Digestive and Gastrointestinal Function (2008).. Smeltzer, S. C., Bare, B. G., Hinkle, J. L., & Cheever, K. H. (Eds.) Brunner and Suddarth's Textbook of Medical-Surgical Nursing, 11th Edition,, Lippincott Williams& Wilkins.
44. Bengi G, Yalçın M, Akpınar H. (2014). Kronik Konstipasyona Güncel Yaklaşım. Güncel Gastroenteroloji; 18(1).
45. Tuna Ünsar, S. (2014) Diyare ve Konstipasyon. İçinde: Onkoloji Hemşireliği, Can, G (Ed.), 1. Baskı, İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri, s 395-406.
46. Özütemiz AÖ. (2015) Birinci Basamakta İshalli Hastaya Yaklaşım. Güncel Gastroenteroloji; 19(3).
47. Tuzcu M (Çev Ed) (1995). Cecil Essentials of Medicine Türkçesi. Yüce Yayınları, İstanbul, s.256-295.
48. Öztürk R. (2001) Akut Diyare. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Gastrointestinal Sistem Hastalıkları Sempozyumu, İstanbul.
49. Korkmaz M, Yüksek F, Ünalacak M, Ünlüoğlu İ. (2011). Kabızlık yakınması olan hastanın birinci basamakta yönetimi. *Konuralp Tıp Dergisi*, 2011(3), 35-41.
50. Emet M, Eroğlu M, Aslan Ş, Öztürk G (2007) Karın Ağrısı Olan Hastaya Yaklaşım, The Eurasian Journal of Medicine;39.
51. Tekin F, İlter T (2015) Birinci Basamakta Akut Karın Ağrısı Olan Hastaya Yaklaşım, Güncel Gastroenteroloji; 19(3).
52. Belching, Bloating, and Flatulence, American College of Gastroenterology. <http://patients.gi.org/topics/belching-bloating-and-flatulence/>
53. Gülşen M (2010) Gastrointestinal Sistem ve Gaz. Güncel Gastroenteroloji; 14(4).

54. Özden A (2012) Dispepsi (Dyspepsia), Güncel Gastroenteroloji; 16(4).
55. Özaslan E (2004). Dispepsi. Türkiye Tıp Dergisi; 11(4): 217-230.
56. Uslan İ, Ellidokuz E (2003) Birinci Basamakta Dispepsiye Güncel Yaklaşım, Sted, 12 (6): 215-217.
57. Türk Dil Kurumu, http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=keli-me&guid=TDK.GTS.5747f9b7308471.90948548
58. Vatansever S, Çolakoğlu Ö (2012) Birinci Basamakta Dispepsiye Yaklaşım, Smyrna Tıp Dergisi Ek Sayısı.
59. Bal K (2001) Dispepsi, İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Gastrointestinal Sistem Hastalıkları Sempozyumu, İstanbul.
60. Özden A (2012) Foksiyonel Dispepsi, Güncel Gastroenteroloji; 16(4).
61. Doğan İ (2009) Gastroözofageal Reflü Hastalığı: Epidemiyoloji ve Klinik, Güncel Gastroenteroloji; 13(2).
62. Andris DA, Krzywda E, Parrish CR, Krenitsky J. (2014). Gastrointestinal System. In AACN Essentials of Critical Care Nursing. Suzanne M Burns (ed), Mc Graw Hill Education, New York,p.360.